

Abstract

Marriage at any age is a positive event, provided that it is on the right path and within its rational framework, otherwise it can cause other problems.

The current research aims to increase life expectancy, increase vitality and longevity, improve physical and mental health, prevent mental and emotional imbalances such as despair, depression, loneliness and premature death in the elderly. Descriptive and analytical methods have been used for the intended purposes. During the old age, a person's life changes. Tolerating these changes is difficult and exhausting for children. Elderly people, due to the unfulfillment of their needs and the problems they suffer due to living alone, look for a suitable partner and remarry to end the problems of living alone. They bring Having a spouse in old age fulfills people's spiritual needs such as being loved, empathy, support and feeling the need for intimacy. one of the couples dies and the other couple is forced to live alone, for this reason, along with the physical problems caused by old age, depression and stress also come to him, and his mental and emotional health He threatens her if the elderly do not remarry after the death of their spouses and remain alone Sometimes he has to live with his children. The life of an elderly person with his children becomes unbalanced but sometimes it causes the parties to dislike each other. The findings of this research showed that the remarriage of the elderly has a significant relationship with increasing life expectancy, vitality and longevity, physical and mental health, prevention of despair and depression, loneliness and premature death. and has led to the following results. Elderly people in old age need to remarry and start a life together with a suitable spouse, and the remarriage of the elderly has positive and significant effects on the life process of the elderly person and his/her moods compared to the elderly who have not remarried.

Keywords: Elderly, Marriage, Wife, Remarriage, Family.

نیاز به ازدواج مجدد سالمندان در عرف و قانون مدنی

جمال شمس قهفرخی^۱ - مجتبی خندان^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۱۵

چکیده

ازدواج در هر سنی به شرط آنکه در مسیر درست و چارچوب‌های عقلانی خود باشد، رخدادی مثبت است در غیر این صورت می‌تواند سبب به وجود آمدن مشکلات دیگری شود. پژوهش حاضر با هدف تبیین افزایش امید به زندگی، افزایش نشاط و طول عمر، ارتقای سلامت جسمی و روحی و روانی، جلوگیری از حالات نامتعادل روحی و روانی مثل یاس و ناامیدی، افسردگی، احساس تنهایی و مرگ زودرس در سالمندان را دنبال کرده است. برای نیل به اهداف مورد نظر از روش توصیفی، تحلیلی استفاده شده است. داشتن خانواده و همسر در دوران سالمندی نیازهای روحی افراد مانند مورد دوستی واقع شدن، همدلی، حمایت و احساس نیاز به صمیمیت را برطرف می‌کند. وقتی یکی از زوج‌ها فوت می‌کند و زوج دیگر مجبور می‌شود که به تنهایی روزگار را سپری کند و در کنار مشکلات جسمی ناشی از کهولت سن، افسردگی

^۱ jamalshams4060@gmail.com

^۱ کارشناس ارشد حقوق خانواده (نویسنده مسئول)

^۲ mkhandan0567@gmail.com

^۲ دکتری کلام و ادیان، محقق و استاد حوزه و دانشگاه، قم، ایران

و استرس پیدا کرده و سلامت روحی و روانی او را تهدید می‌کند. اگر سالمندان بعد از مرگ همسرشان ازدواج مجدد نکنند و تنها بمانند و گاهی اوقات با فرزندان خود زندگی کنند، دوره زندگی فرد سالمند بافرزندش حالت نامتعادل به خود می‌گیرد، گاهی اوقات سبب بیزاری طرفین از یکدیگر می‌شود. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد ازدواج مجدد سالمندان با افزایش امید به زندگی، نشاط و طول عمر، سلامت جسمی و روحی روانی، جلوگیری از یاس و ناامیدی و افسردگی و احساس تنهایی و مرگ زودرس رابطه معنی‌داری وجود دارد. سالمندان در سنین بالا نیازمند ازدواج مجدد و شروع زندگی مشترک با همسر مناسب هستند و ازدواج مجدد سالمندان تاثیرات مثبت و قابل ملاحظه‌ای نسبت به سالمندانی که ازدواج مجدد نکرده‌اند در روند زندگی فرد سالمند و روحیات او دارد.

کلید واژه‌ها: سالمندان، ازدواج، همسر، ازدواج مجدد، خانواده

دوران سالمندی هدیه‌ای الهی است که تنها انسان‌های ویژه و نظر کرده خاص خداوند به آن می‌رسند. یعنی کسانی که خداوند برای آنها عمری طولانی خواسته و آنها به آن رسیده‌اند. پس باید این دوران همچون دوران دیگر زندگی سرشار از صفا و جنب و جوش و تجربه‌های ناب و دل انگیز باشد. اما متأسفانه یکی از معضلات همین سنین برای برخی از سالمندان به دلیل از دست دادن همراه و شریک زندگی خود، دوران تنهایی و غم است و موضوع مقاله مانیز به ازدواج مجدد سالمندان در عرف و قانون مدنی است.

ازدواج سالمندان یکی از بهترین تمهیدات برای بهبود شاخص‌های کیفیت زندگی (جسمی، روانی، بهداشتی، اجتماعی و معنوی) در سالمندان است. البته هنگامی که برخی از سالمندان برای کاهش مشکلات زندگی، تصمیم به ازدواج و یافتن شریک مناسب می‌گیرند متأسفانه پذیرش ازدواج سالمندان در جامعه و خانواده از سوی فرزندان و اطرافیان با سختی‌هایی روبروست. آمار جمعیتی کشور نشان می‌دهد رشد جمعیت سالمندی ایران تا سال ۱۴۰۴ سه برابر رشد جمعیت کشور می‌شود. بر اساس اطلاعات مرکز آمار ایران، ۹ درصد مردان سالمند و ۴۹ درصد زنان سالمند بدون همسر و تنها زندگی می‌کنند. بیش از ۷۰ درصد مردان و ۳۰ درصد زنان تنهای سالمند، احساس نیاز به ازدواج مجدد و تشکیل خانواده را به فرزندان خود ابراز می‌کنند

فرزندان معمولاً نسبت به ازدواج مجدد والدین سالمند خود واکنش مناسبی نشان نمی‌دهند و به ویژه زنان سالمند در هنگام طرح موضوع ازدواج مجدد در مظان اتهام‌های فراوان قرار می‌گیرند و تصمیم آنها به سخره گرفته شده یا واکنش بدی از طرف خانواده و اطرافیان خود دریافت می‌کنند.

تقریباً یک چهارم افراد بالای ۶۵ سال از افسردگی رنج می‌برند و افسردگی یکی از مهم‌ترین دلایل کاهش کیفیت زندگی سالمندان است. متأسفانه آمار افسردگی در خانه‌های سالمندی بیش از ۷۰ درصد است، در حالی که افسردگی در میان سالمندانی که در کنار همسرانشان یا اعضای دیگر خانواده زندگی می‌کنند، حدود ۳۰ درصد گزارش شده است.

اکثر سالمندان، آسایشگاه‌ها را نمادی از انزوا و طرد اجتماعی می‌دانند. آنها نمی‌توانند به فضای حاکم بر آسایشگاه‌ها عادت کنند و همیشه منتظر اتفاق خاصی هستند تا به خانواده برگردند. محققان حوزه سالمندی بر این باورند که اگرچه در موارد بسیار محدودی به دلیل شرایط خاص بعضی از سالمندان و نبود مراقب خانوادگی، فرد سالمند ناگزیر به رفتن به خانه سالمندان می‌شود، اما در اکثر موارد ترجیح فرد سالمند و خانواده، نگهداری فرد سالمند در خانواده است و سپردن سالمند به سرای سالمندان باید آخرین انتخاب مطرح شده در خانواده‌ها باشد. حس طردشدگی و انزوا در بین سالمندان حاضر در بیشتر آسایشگاه‌ها وجود دارد و سالمندانی که بدون رضایت شخصی مجبور به حضور در آسایشگاه شده‌اند، به دلیل دوری از خانواده و نبود امکان ملاقات منظم بیشتر منزوی می‌شوند. سالمندان از احساس بی‌مهری فرزندان خانواده، شرایط نامناسب سرای سالمندان و رفتارهای ترحم‌آمیز مسئولان آسایشگاه‌ها و ملاقات‌کننده‌ها احساس خواری و شکست می‌کنند.

اگر فرد سالمند از هوشیاری و توانایی قابل قبولی برخوردار باشد آیا منطقی است که تنها به دلیل تنها بودن و فوت همسر به خانه سالمندان منتقل شود؟ برخی فرزندان برای حل مشکل تنهایی آنها وعده دیدار آخر هفته یا طول هفته را با افراد خانواده به پدر یا مادر سالخورده می‌دهند و به گمان آنها این کار در حل مشکل تنهایی والدینشان مؤثر است. فرزندان نباید این نکته را فراموش کنند که تنهایی سالمندان پس از فوت همسر آثار بدی بر روان آنها به جا می‌گذارد. فرزندان باید حقوق والدین خود را رعایت کنند و نگران والدین خود باشند و حتی برای آشنایی والد تنهای خود با یک همسر مناسب برنامه‌ریزی کنند. آنها باید در نشست‌های خانوادگی و رفت و آمدهای دوستانه با همکاران و همسایگان خود موجبات آشنایی پدر یا مادر را با یک فرد مناسب به منظور ازدواج فراهم کنند. متأسفانه در ایران افراد سالمند برای ازدواج دوباره تحت فشار از سوی خانواده هستند و حق زندگی در کنار همسر گاهی سلب می‌شود. فرد مجبور است به دلیل باورهای غلط اجتماعی و اثبات وفاداری خود به همسرش تا پایان عمر تنها زندگی کند، در صورتی که وفاداری تنها زمانی معنا می‌دهد که فرد زنده است، ولی وقتی شریک زندگی می‌میرد معنای خود را از دست می‌دهد و در ضمن در دین اسلام هم اجازه ازدواج مجدد داده شده است. زنان سالمند تنها در هنگام ازدواج مجدد در تنگناها و فشارهای بیشتری هستند و حقوقشان رعایت نمی‌شود در اکثر موارد به نفس‌پرستی یا خودخواهی متهم می‌شوند و به همین دلیل گاهی با وجود فشارهای عاطفی و مالی سنگین وارده به دلیل فوت همسر آنها ترجیح می‌دهند تنها زندگی کنند.

ازدواج سالمندان در سنین کهنسالی ممکن است برای فرزندان آنان کمی ناملموس باشد اما سبب خواهد شد سالمند خانم و سالمند آقا در این سنین تنها نباشند و با داشتن مونس و همدم روحیه بهتری داشته باشند و طول عمر بیشتری داشته باشند. سالمندان نیز مانند سایر افراد جامعه حق زندگی دارند، همچنین داشتن یک حامی، ارتباط و تعلقات عاطفی همواره به عنوان یک نیاز اجتماعی و انسانی برای افراد وجود داشته، بنابراین افراد به داشتن یک شریک در زندگی خود نیاز دارند. ازدواج مجدد در دوران سالمندی فواید و مضراتی دارد که در ادامه به این موضوعات می‌پردازیم.

ازدواج در دوران جوانی و در دوران سالمندی دو مقوله جدا از هم می‌باشند. ازدواج در دوران سالمندی بیشتر به منظور رهایی از تنهایی و یافتن یک هم صحبت می‌باشد. تنهایی در سالمندانی که تحرک زیادی ندارند، بیشتر است زیرا هر چه سن افراد بیشتر می‌شود، سالمند کمتر می‌تواند از منزل بیرون برود و تعاملات اجتماعی‌اش هم کمتر خواهد شد و ساعات بیشتری را به تنهایی می‌گذرانند. از آنجا که، فرزندان نیز ازدواج کرده‌اند یا در شهر دوری ساکن می‌باشند و ممکن است بدلیل مشغله کاری نتوانند زیاد به پدر یا مادر تنهای خود سر بزنند. در نتیجه تنهایی سالمند بیشتر می‌شود.

اگر سالمندان سرپا هستند و از هوشیاری و توانایی قابل قبولی برخوردارند و می‌توانند از پس هم بر بیایند و یکدیگر را مراقبت و کمک کنند باید از حقوقی که خداوند در اختیارشان قرار داده استفاده کنند و ازدواج حق آنهاست و بسیار خوب است. اگر نه می‌توان برای مراقبت از آنان از حضور یک پرستار سالمند مشترک استفاده کرد. ازدواج سالمندان تا چند سال قبل در جامعه یک تابوی قوی محسوب می‌شد و خانواده‌ها گمان می‌کردند این افراد نیاز عاطفی، روحی و روانی، جنسی و... ندارند و حقوقشان را زیرپامی گذاشتن به همین دلیل مانع ازدواج آنها می‌شدند و همین موضوع مشکلات زیادی را

برای سالمندان ایجاد می‌کرد که مهم‌ترین آن تنهائیشان بود. بطور خلاصه در ادامه برخی از مزایای ازدواج دوران سالمندی را بررسی می‌کنیم.

سالمندان آقایی که تنها می‌شوند عموماً از نظر عاطفی دچار بحران خواهند شد. مردان به حمایت بیشتری نیاز دارند و اغلب آنها بعد از فوت همسر طول عمرشان کوتاه می‌شوند زیرا فکر می‌کنند زندگی آنها نیز رو به اتمام است و انتظار مرگ را می‌کشند. این وضعیت امید به زندگی را در سالمندان آقا کاهش می‌دهد. افسردگی در سالمندان تنها به مراتب بیشتر از سالمندانی است که در کنار خود خانواده، همدم یا پرستار دارند. اینگونه سالمندان کمتر به وضعیت و امور زندگیشان می‌رسند. حتی تغذیه آنها هم تغییر می‌کند که تأثیر منفی روی سلامتی جسمیشان دارد. این مشکلات برای سالمندان خانمی که همسر خود را از دست داده‌اند بیشتر است. سالمندان خانم بعد از فوت همسرشان با افت درآمد نیز روبرو می‌شوند. خانم‌های سالمند تنها، بیشتر احتیاج به همراهی یک پشتیبان دارند. ازدواج یک نیاز غریزی و فطری می‌باشد حتی که خداوند در اختیار انسان قرار داده، شاید در ظاهر نیازهای جسمانی و در ادامه نسل عامل پیوند زناشویی در طول تاریخ بوده باشد اما حس نیاز به یک همراه و همدل که بتوان در کلیه مسائل زندگی غم‌ها و شادی‌ها با او همراه باشد این نیاز، عامل پیوند زناشویی و ازدواج زن و مرد بوده است.

برطرف کردن نیازهای عاطفی و سلامت جسمی و روحی می‌تواند پررنگ‌ترین انگیزه ازدواج‌های سالمندی باشد. چرا که هر فرد، در هر سنی، نیازمند مورد توجه بودن و محبت است، این در حالی است که افرادی که تنها زندگی می‌کنند به دلیل عدم ارضای نیازهای عاطفی سیستم بدنیشان تضعیف می‌شود و رفته رفته موجب درماندگی و بیماری آنها خواهد شد و اینجاست که نقش یک همدم جلوه بیشتری پیدا می‌کند.

بررسی‌ها در مورد ازدواج سالمندان در آسایشگاه‌ها نشان داده است در درجه اول این ازدواج چون در سنین بالا و بین افراد باتجربه اتفاق می‌افتد هیچ ریسک و مشکلی ایجاد نمی‌کند و امری خدایسندانه می‌باشد. از طرف دیگر، با توجه به اینکه همه سالمندان چه آنها که با فرزندان‌شان هستند چه آنها که به دلایل مختلف فرزندان‌شان نمی‌تواند با آنها زندگی کند یا از آنها نگهداری کنند، تنهایی و نیاز به یک همراه را بیش از سایر مقاطع زندگی خود تجربه می‌کنند. در شرایطی که همسر فوت کرده باشد این نیاز تشدید می‌شود و ممکن است حتی استخدام یک پرستار شبانه روزی برای سالمند بتواند مشکلات و نیازهای سالمند را برطرف کند.

تنها مشکل این است که برخی عنوان می‌کنند این است که در این سن هر دو طرف پیر هستند و به قول معروف به فردی نیاز دارند که خودشان را ضبط و ربط کند و در این شرایط نمی‌توانند بار یکی دیگر را هم به دوش بکشند. در حالی که همان طور که گفتم این نیاز فقط جسمانی نیست و همین که شما تصور می‌کنید فرد دیگری (همسر) هم در خانه حضور دارد که در صورت لزوم می‌تواند به کمک همسرش بشتابد کافی است و در ضمن حضور این فرد باعث پر شدن خلاء عاطفی و افزایش روحیه و آرامش و انگیزه می‌شود و برای نگهداری و مراقبت از سالمندان می‌شود از کمک یک پرستار مناسب استفاده کرد.

ازدواج مجدد سالمندان، جلوی بسیاری از مشکلات آتی سالمندان شامل: احساس طرد شدگی از جامعه، احساس تنهایی، انزوا طلبی، پایین آمدن اعتماد به نفس، افسردگی و ... را می گیرد؛ باید برای بهبود شرایط و رفع موانع این مسأله کوشید. باید رنگ و بوی تابو را از ازدواج مجدد این قشر اجتماعی زدود. باید وضعیت اجتماعی به گونه ای باشد که فرصت حیل و زندگی که خداوند به آنان داده، بتواند بدون دغدغه و ترس از طرد شدگی تصمیم بگیرند. ترویج و ترغیب ازدواج سالمندان باید به سمت متناسب سازی ازدواج سالمندان به لحاظ تفاوت های سنی زوجین همراه باشد

مسئله

سابق براین (حدوداً تا ۱۳۳۰) جایگاه ازدواج سالمندان ایران ابعاد حقوقی دیگری داشته و ازدواج مجدد آنان جایز بوده و همه خانم ها و اطفال از داشتن شوهر و قیم جهت حمایت های زندگی متمتع بوده اند و ازدواج مجدد در عرف جامعه ایران معمول بوده است و خیلی کمتر از زنان بیوه و اطفالی بدون قیم وجود داشته است

در عصر حاضر جایگاه ازدواج مجدد سالمندان در عرف جامعه ایران امری غیر نافذ و ناپسندی تلقی می گردد و این مقوله را در تغییرات فرهنگی و آیین زندگی امروز باید جستجو کرد و فرهنگ اسلامی کشورمان در سده اخیر تحت تأثیر فرهنگ غرب قرار گرفته است به نظر قابل توجه باشد که پدیده ازدواج و مخصوصاً ازدواج سالمندان را در ایران از ابعاد حقوقی و جامعه شناسی حقوقی مورد بررسی قرار دهیم و به نوعی خواهان تغییر رویه هستیم که قانون گزاران دستورات شارع مقدس را در مورد شیوه چند همسری تدوین نمایند تا محدودیت هایی که برای ازدواج سالمندان وجود دارند بتدریج در جامعه ایران از بین برود اولین چالشی که سالمندان با آن روبرو هستند تنهایی است به دلیل آن که دوستان و ارتباطات اجتماعی خود را از دست داده اند بیشتر احساس تنهایی می کنند و حس نیاز به بودن در جمع افراد مسن بیشتر می شود آنها نیازمند یک همدم و هم صحبت دارند که درکشان کند و با توجه به اینکه امروزه دیگر امکان حضور فرزندان در کنار والدین خود وجود ندارد، بهترین گزینه ازدواج سالمندان است که هم قانونی و هم شرعی است.

اهداف تحقیق عبارتند از:

- بررسی و تبیین افزایش امید به زندگی در سالمندان
- بررسی و تبیین افزایش نشاط و طول عمر در سالمندان
- بررسی و تبیین ارتقای سلامت جسمی و روحی، روانی در سالمندان
- بررسی و تبیین و جلوگیری از حالات نامتعادل روحی و روانی مثل یاس و ناامیدی، افسردگی، احساس تنهایی و مرگ زودرس

سوال های فرعی تحقیق

الف- آثار منفی و تهدیدات و چالش های ازدواج مجدد در سالمندان چگونه است؟

ب- آثار مثبت، فرصت‌های سبک زندگی سالم، در ازدواج مجدد سالمندان چگونه است فرضیه‌های فرعی

الف- چنین بنظر می‌رسد که ازدواج مجدد سالمندان با تهدیدات و چالش‌هایی مانند عدم پذیرش خانواده‌ها به لحاظ عرف جامعه کنونی که از آثار منفی ازدواج مجدد سالمندان و روبروشدن با دو خانواده و فرزندان آنها و مسئولیت جدید در قبال آنها، آن هم زمانی که سالمندان دچار بیماری‌های گوناگون می‌شوند و نمی‌توانند خواسته‌ها و نیازهای طرفین را برطرف کنند و خودشان دچار ضعف‌های جسمی و روحی هستند که نیاز به یک پرستار دارند طبق موارد مطرح شده و چالش‌های ازدواج مجدد سالمندان را بررسی و ارزیابی می‌کنیم.

ب- شاید چنین باشد که ازدواج در هر سنی به شرط آنکه در مسیر صحیح و چار چوب‌های عقلانی خود باشد رویدادی مثبت است تقویت روحیه افراد کهن سال و سبک زندگی پر نشاط و سالم از فرصت‌های ازدواج مجدد می‌باشد آثار مثبت دیگر ازدواج مجدد سالمندان جلوگیری از تنهایی و افسردگی و مرگ زودرس در اثر تنهایی، که با توجه به فرصت‌های بالقوه قابل بررسی و ارزیابی است.

پیشینه تحقیق

۱- زارعی و ابوالفتحی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان میزان رضایت زناشویی سالمندان ازدواج کرده در شهرستان سنندج تحقیق کرده اند یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که میزان رضایت زناشویی سالمندان در سطح بسیار خوبی است بنابراین از این پس می‌توانیم سالمندان را با اطمینان بیشتری به ازدواج در این دوره تشویق کنید.

۲- مغاره و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان موانع ازدواج مجدد در زنان سالمند ایران مطالعه شده است یافته‌ها نشان می‌دهد با توجه به معذب بودن، شرم و حیا، تابو بودن، ازدواج مجدد سالمندان زن در ایران و عدم شفافیت خواسته‌ها باید برنامه ریزی و فرهنگ سازی، مؤثری در سطح عموم جامعه ایران صورت گیرد.

۳- نیک نام و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان (احساس رضایتمندی از زندگی) مقایسه رضایتمندی از زندگی در مردان سالمند با ازدواج مجدد و مردان سالمند مجرد بود نتایج نشان داد که رضایت از زندگی مردان سالمند با ازدواج مجدد بیشتر از مردان سالمندان مجرد است و مردان سالمند مجرد نسبت به مردان سالمند با ازدواج مجدد آسیب پذیری بیشتری دارند.

۴- موسوی و همکاران (۱۴۰۰)، در مقاله‌ای با عنوان (مسئله زنان سالمند تنهای ایرانی تهران والبرز) زنان سالمند تنهایی از گروه‌های در معرض خطر محسوب میشوند یافته‌ها نشان داد برخی سیاست‌ها باید به کاهش تنها زیستن زنان سالمند در آینده اختصاص یابد افزایش آگاهی جامعه در مورد تأثیر نگرش‌های منفی، فرهنگی و تابو بودن ازدواج زنان بیوه و مجرد قطعی در دوره سالمندی منجر شود و زنان سالمند تنها به امر ازدواج توسط جامعه و فرزندان تشویق شوند.

۵- رجبی و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان اثربخشی زوج درمانی در زوج درمانی مبتنی بر بازسازی عاطفی پس از ایجاد توافق مشترک بین زوجین و کاهش تعاملات منفی به تقویت و ارتقای مهارت‌های ارتباطی دوجانبه زناشویی پرداخته می‌شود هدف این پژوهش بررسی اثر بخشی زوج درمانی مبتنی بر بازسازی عاطفی برافزایش اعتماد در روابط نزدیک و

رضایت زناشویی در زوجین با ازدواج مجدد بود یافته‌ها نشان داد که این روش درمانی باعث افزایش اعتماد در روابط نزدیک در زوج‌های با ازدواج مجدد شده است.

۶- ملک مطیعی (۱۳۸۷) در مقاله‌ای با عنوان (گرایش به ازدواج مجدد زنان مطلقه تحت پوشش کمیته امداد (امام خمینی) شهر مشهد به این نتیجه رسیدند که میانگین گرایش به ازدواج مجدد زنان مطلقه در حد متوسط می‌باشد همچنین فوایدی که آن‌ها از ازدواج مجدد انتظار دارند بیشتر بر محور نیازهای اجتماعی همچون کسب امنیت، کسب محبت، کسب احترام و درنهایت رهایی از حرف مردم می‌باشد و در وهله دوم نیازهای مالی و جنسی مطرح می‌باشد

۷- دلبری رئیس مرکز تحقیقات سالمندی دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی (۱۳۹۶) در مصاحبه با خبرگزاری ایسنا گفت اگرچه دوران بازنشستگی و سالمندی با زوال جسم همراه است، اما با بلوغ فکر، خرد و کمال نیز توأم بوده که می‌توان دوران سالمندی را به دوران سرزندگی، اراده و عزت اجتماعی تبدیل کند و اصلی‌ترین راهبرد ارتقای سلامت روان در مقابله با چالش تنهایی، ازدواج سالمندان دانست.

یافته‌های این تحقیقات دانشگاهی نشان داد که احتمال بیماری فرد به تنها بودن یا تنها نبودن وی بستگی دارد و بسیار معنی دار است علایم شدیدتر بیماری در افرادی که احساس تنهایی می‌کنند بیشتر از کسانی است که این احساس را ندارند و تنها نیستند.

• **مواد و روش‌ها:** پژوهش حاضر با اهداف افزایش امید به زندگی و نشاط و طول عمر، ارتقای سلامت جسمی و روحی و روانی، جلوگیری از یاس و ناامیدی، افسردگی، مرگ زودرس در سالمندان را دنبال کرده است. واز روش (توصیفی تحلیلی) استفاده شده است.

- روش گرد آوری اطلاعات (میدانی، کتابخانه‌ای و ...)

کتاب و مجله و مقاله و سایت‌های مختلف را بررسی و اطلاعات لازم را جمع‌آوری می‌کنیم

- ابزار گرد آوری اطلاعات: (فیش‌برداری)

از کتاب‌ها، سخنرانی‌ها، مجلات، مقالات و سایت‌ها و مراکز معتبر را جمع‌آوری می‌کنیم.

- روش توصیف و تجزیه تحلیل اطلاعات:

معمولاً ما داده‌هایمان را به صورت اطلاعات از مقالات و کتاب‌ها و سایت‌های معتبر می‌گیریم و بعد آن‌ها را تجزیه و تحلیل می‌کنیم. فهم و ادراک دریافتی از عنوان را طی فرایند ذهنی، یافته‌ها و برداشت‌های مان را انتخاب می‌کنیم. در خصوص اهمیت و ضرورت این تحقیق باید گفت در عصر حاضر تقریباً یک چهارم افراد بالای ۶۵ سال از افسردگی رنج می‌برند و افسردگی یکی از مهم‌ترین دلایل کاهش کیفیت زندگی سالمندان است که در اثر تنهایی، بیوه بودن کاهش حمایت‌های اجتماعی، نبود سلامت جسمی و روحی عدم توانایی کار کردن در آنها بوجود آمده. با ارزیابی وضع موجود جایگاه ازدواج مجدد سالمندان با چالش‌هایی مانند عدم پذیرش فرزندان، خانواده‌ها، اطرافیان به لحاظ عرف جامعه کنونی امری ناپسند تلقی می‌گردد. که این تصور و نگاه غلط به ازدواج سالمندان، سالمندان کثیری را دچار بی‌رغبتی و دل

مردگی و افسردگی و تنهایی و عزت کرده است. سوال اصلی تحقیق: نیاز به ازدواج مجدد سالمندان در عرف و قانون مدنی چگونه پرداخته شده است؟ فرضیه اصلی تحقیق: احتمالاً چنین باشد که با بررسی ویژگی‌های کمی و کیفی سالمندان و تغییر سبک زندگی خانواده‌ها، شتاب توسعه زندگی شهری و از هم گسستگی خانوادها تنهایی سالمندان واقعیتی تلخ و اجتناب ناپذیر است از طرفی فرزندان با طرح ازدواج مجدد والدین واکنش مناسبی نشان نمی‌دهند و حق و حقوق والدین را زیر پا می‌گذارند بویژه زنان سالمند در مظان اتهام قرار می‌گیرند. اگر بدور از نگاه‌های کاذب هیجانات فکری جامعه به ازدواج مجدد سالمندان تنه‌افکر کنیم توانسته‌ایم نیاز به ازدواج مجدد سالمندان را ارزیابی کنیم. در خصوص جنبه نوآوری و جدید بودن تحقیق باید گفت یکی از موضوعات بسیار مهم بشری که از اول خلقت تا به حال مورد توجه قرار دارد امر ازدواج است. پژوهشگران بسیاری در مورد ازدواج مجدد سالمندان و افراد بیوه کتب و مقالات متعددی تدوین کرده اند ولی بنده در این پژوهش سعی کردم از زاویه متفاوتی به این مطلب بپردازم و آن نقطه نظر تغییر در فرهنگ و عرف بعضی جوامع و افراد خود شیفته که نگاه مناسبی به ازدواج مجدد سالمندان و افراد بیوه ندارند ایجاد شود و ازدواج مجدد برای افرادی که همسر ندارند امر عادی تلقی گردد.

مبانی نظری - جامعه شناسی و خانواده

تعریف خانواده، لوی: خانواده واحدی اجتماعی است که بر اساس ازدواج پدید می‌آید. همو: «خانواده پیوندی است که با نهاد ازدواج یعنی صورتی از روابط جنسی که مورد تصویب جامع قرار گرفته است مرتبط است» (سجادی، ۱۳۸۵: ۲۰).
تعریف دیگری خانواده را شامل مجموعه‌ای از افراد می‌داند که با هدف و منافع مشترک زیر سقفی گرد هم می‌آیند.
اولین، اساسی‌ترین و تأثیرگذارترین عنصر سازنده جامعه بشری خانواده است، به تعبیر جامعه شناسان کوچک‌ترین واحد و اولین نهاد اجتماعی، که به جهت اجتماعی بودن ذاتی انسان اجتناب‌ناپذیرترین شکل حیات انسانی است. (مظلوم خراسانی، ۱۳۹۸: ۲۶)

اسلام خانواده را گروهی متشکل از افراد دارای شخصیت مدنی، حقوقی و معنوی معرفی می‌کند که هسته اولیه آن را ازدواج مشروع زن و مردی تشکیل می‌دهد و نکاح عقدی است که بر اساس آن رابطه زوجیت بین زن و مرد برقرار شده و در پس آن طرفین دارای وظایف و حقوق جدید می‌شوند ارتباط خویشاوندی در سایه نکاح پدید می‌آید اعضای آن دارای روابط قانونی، اخلاقی و عاطفی می‌گردند،
(حافظی، ۱۴۰۲: ۱۲)

تعریف ازدواج

ازدواج در حقیقت قراردادی است که به واسطه آن آدمی در گریز از تنهایی و حشت‌زای خود، تا پایان حیات مونس می‌یابد. رابطه زناشویی یکی از مؤلفه‌های مهم ازدواج است و توجه به میزان و کیفیت رضایت از زندگی مشترک زوجین از دیرباز محل توجه بسیاری از متخصصان و درمانگران خانواده بوده است. رابطه زناشویی همچنین یکی از اجزای کلیدی موفقیت

و پیشرفت در دوران سالمندی است که به‌طور گسترده در همه جهان به رسمیت شناخته شده است. ازدواج و به‌ویژه مؤلفه رضایت زناشویی آن، باعث سلامت و رفاه در زندگی فرد می‌شود. اگر ازدواج موفقیت‌آمیز باشد به رشد روانی و اجتماعی زوج‌ها کمک زیادی می‌کند، زیرا رابطه زوج‌ها رابطه‌ای منحصربه‌فرد است که در آن همسران عمیق‌ترین و صمیمانه‌ترین احساس‌ها را تجربه می‌کنند و در مقابل اگر ازدواج ناموفق باشد، همین رابطه می‌تواند شدیدترین آسیب‌ها را به پیکره اعضا وارد کند و به توقف رشد شخصی و سرگردانی آن‌ها منجر می‌شود. رضایت زناشویی وضعیتی است که در آن همسران در بیشتر مواقع، احساس خوشبختی، رضایت از ازدواج و رضایت از همدیگر دارند (زارعی و همکاران، ۱۳۹۵: ۲۴)

تعریف ازدواج در اسلام

در نظرگاه اسلام خانواده از تقدس ویژه‌ای برخوردار است. لذا افرادی که تصمیم به ازدواج دارند باید پیوند زناشویی را باهدف یکی شدن دو روح در مسیر تکامل انسانی برقرار سازند نه صرف ارضای غرایز، بنابراین بُعد غریزی ازدواج باید وسیله‌ای باشد جهت نیل به هدف اصلی و متعالی آن. کسانی که به ازدواج تنها از نظر کام‌جویی می‌اندیشند، جنبه تقدس و ارزش خانواده را برای اجتماع در نظر نمی‌گیرند (مطهری، ج ۱۹، ص ۲۴۸)

و از همان آغاز بنیان خانواده خود را سست و بدون پشتوانه بنا می‌کنند، که صفا و صمیمیت و سعادت در آن تضمین نشده، بلکه تشکیل چنین خانواده‌ای تنها گام نهادن باتلاقی بی‌انتهاست. چشم‌انداز دین در قاب وحی زمانی که قرآن مجید می‌فرماید: «هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ» (بقره، آیه ۱۸۷) در حقیقت بیان همین نکته اساسی و تبیین هدف مقدس و متعالی ازدواج است؛ تشکیل نهاد خانواده برای دستیابی به کمالات معنوی و حراست از گوهر جان است (سوره بقره، آیه ۱۸۷).

مسئولیت فرزندی: امام سجاد (علیه السلام) در این مورد فرمودند: «حق مادر این است که بدانی جایی تو را (نگه‌داشته و) جابه‌جا کرده (رحم) که هیچ‌کس دیگری را در آنجا حمل نکند، میوه‌ای از دلش به تو خورانده که هیچ‌کس به دیگری نخوراند. گوش، چشم، دست، پا، مو، پوست و همه اعضایش را با شادمانی و خرمی و مراقبت، سپر جان تو ساخته. همه ناملایمات، دردها، سختی‌ها و غصه‌های دوران حمل را به جان خریده، تا آنگاه که دست قدرت (پروردگار) تو را (از تنگنای رحم) به پهنه زمین آورده. مادر دل‌خوش بوده تو را سیر کند و خود گرسنه ماند، تو را بپوشاند و خود برهنه باشد و تو را سیراب کند و خود تشنه ماند، بر تو سایه افکند و خود در آفتاب به سر برد، سختی کشد و تو را به ناز پرورد، بیدار ماند و تو را به خواب نوشین کند، اندرون او ظرف وجود تو بوده. دامن اش آرامگاه، سینه‌اش مشک آب و جانش سپر بلایت، گرم و سرد جهان را به خاطر تو به جان خریده، تو باید به همین اندازه از او تشکر کنی و این حق‌شناسی را جز به یاری و توفیق خدا نتوانی. حق پدر این است که بدانی او ریشه است و تو شاخه و اگر نبود، نبود؛ پس هرگاه در وجود خود چیزی خوشایند دیدی بدان این نعمت را از او داری، به‌اندازه حقی که بر تو دارد از او سپاس‌گزاری و قدردانی کن.» (اتابکی، ۱۳۷۷ ج ۱، ۶)

مسئولیت همسری: در بنیاد خانواده هر یک از زن و مرد به طور متقابل، حقوقی بر یکدیگر دارند که این حقوق، مسئولیت‌هایی را برای طرف مقابل به وجود می‌آورد.

۱- حقوق زن بر شوهر: برخی از حقوق واجب و مستحب زن بر شوهر عبارت‌اند از: نفقه تهیه لوازم زندگی، احترام به زن، آراسته و پاکیزه بودن شوهر، گشایش در زندگی و....

۲- حقوق شوهر بر زن: برخی از این حقوق عبارت‌اند از: اطاعت، تمکین، ترک نکردن خانه بدون اذن شوهر، عدم تصرف در اموال شوهر بدون اذن او، آراسته نکردن خویشان برای غیر شوهر، احترام به شوهر و خوش رفتاری با او، خدمت در خانه، یکی دیگر از وظائف مهم زن این است که در صورت پیش آمد ناگوار برای شوهر او نیز خود را در غم شوهرش شریک بداند هم چنان که در خوشی‌ها شریک او بوده است. (داورپناه، ۱۳۷۵: ۱۵).

از لسان مبارک امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیز بیان شده که: «جهاد المرأة حسن التبعل». جهاد زن خوب شوهرداری کردن است. (نهج البلاغه، حکمت ۱۳۶)

تعریف ازدواج مجدد

ازدواج مجدد ازدواجی است که پس از پایان پیوند زناشویی قبلی مانند طلاق یا بیوه شدن صورت می‌گیرد. احتمال ازدواج مجدد برخی از افراد بیشتر از دیگران است. این احتمال می‌تواند بر اساس وضعیت رابطه قبلی (مانند طلاق نسبت به بیوه شدن)، میزان علاقه به برقراری رابطه عاشقانه جدید، جنسیت، فرهنگ و سن و عوامل دیگر متفاوت باشد. کسانی که تصمیم به ازدواج مجدد نمی‌گیرند ممکن است تصمیمات جایگزینی مانند هم خونه بودن یا زندگی جدا از هم را ترجیح دهند. ازدواج مجدد فواید سلامت روانی و جسمی هم دارد. اما اگرچه افراد با ازدواج مجدد نسبت به افرادی که مجدداً ازدواج نمی‌کنند از سلامت بهتری برخوردارند، اما هنوز عموماً سلامت بدتری نسبت به افرادی دارند که ازدواج اول موفق و ادامه داری داشته‌اند. ازدواج مجدد در مذاهب و ملیت‌های مختلف به طور متفاوتی مطرح می‌شود. کسی که بارها و بارها ازدواج می‌کند، عروس سریالی نامیده می‌شود (Dick، 2018).

تعریف سالمند و سالمندی

دوران زندگی انسان در دنیا بسیار پرفراز و نشیب است و در آخر آرمیدن در جوار معبود است این حرکت و طی طریق تا لحظه آخر اجتناب ناپذیر و تا پایان عمر ادامه دارد و تنها می‌تواند با ایجاد موانع دفاعی حرکت آن را کند کند. به عقیده (هال) روانشناس برجسته: تجربه سالمندی مانند بالا رفتن از تپه زندگی برای رسیدن به رشد و ترقی و تکامل و سپس پایین آمدن از آن سوی تپه به سمت سالمندی است. در تعریف سالمندی گفته‌اند: سالمند به کسی گویند که در گذر زمان و در برابر شرایط محیطی به تدریج توانایی‌های دستگاه‌های مختلف بدن خویش را از دست داده، بروز بیماری‌ها افزایش یافته و نهایتاً خواه ناخواه روزی مرگ وی به وقوع می‌پیوندد. واژه سالمندی مانند بسیاری از واژه‌های دیگر مربوط به انسان مثل واژه فرهنگ تعریف مشخص، جامع و جهان شمولی ندارد هر کس ممکن است برداشتی از آن داشته باشد و در هر جامعه

تلقی خاصی از آن شود در انسان تداعی نماید در جامعه ما سالمندان افرادی هستند که به علت کهولت، توان انجام بسیاری از کارهایی را که قبل از دوران پیری انجام می‌دادند از دست داده‌اند این تعریف ممکن است درباره بعضی از سالمندان صادق باشد و درباره عده‌ای دیگر نباشد و یا ممکن است در شهر این تعریف پذیرفته شود ولی در روستا آن را نپذیرند زیرا در روستاهای ما تا زمانی که فرد بتواند حرکت کند به کارش ادامه می‌دهد یا حداقل بعضی از فعالیت‌های سبک‌تر را به عهده می‌گیرد و تا آخرین روز حیات بیکار نمی‌ماند و از کار افتاده به حساب نمی‌آید (بابائی، ناصر، ۱۳۶۶: ۱۳)

تعریف سالمندی عبارتی دیگر

سالمندی (پیری) عبارت است از اضمحلال تدریجی در ساختمان و ارگانیزم بدن که بر اثر دخالت عامل زمان، پیش می‌آید و تغییراتی را در ساختمان و عمل اعضاء مختلف بدن بوجود می‌آورد. ریزش و سفید شدن موها، چین و چروک پوست، کاهش قدرت دید خمیدگی و کوتاهی قد، نقصان شنوایی، کندی در تحرک، کاهش قدرت عضلانی، اختلال و آشفتگی در حافظه و ادراک، کاهش ظرفیت و کارایی ریه‌ها و سیستم قلبی عروقی از آن جمله‌اند.

طبقه بندی دوره سالمندی

۴۵-۵۹ میانسال

۶۰-۷۴ سالمند جوان

۷۵-۹۰ سالمند پیر

۹۰ به بالا کهنسال

نظریه‌های سالمندی

الف - نظریه‌های تکاملی

ب - نظریه‌های اجتماعی

ج - نظریه‌های زیست شناسی

- مبانی نظریه‌های سالمندی

الف - نظریه‌های زیست شناختی

ب - نظریه‌های روان شناختی

ج - نظریه‌های جامعه شناختی

ویژگی‌ها و علائم سالمندی در افراد

در مرحله سالخوردگی مانند دوران و فرایند بلوغ، تغییرات عمده‌ای بوجود می‌آید این تغییرات شامل تغییرات فیزیکی، اجتماعی و روانی هستند از جمله تغییرات فیزیکی و جسمانی دوران پیری می‌توان به این موارد اشاره کرد. کاهش نیروی جسمی، چروکیدگی پوست، پوست دست‌ها و صورت ریزش و سفید شدن موهای سر، پائین آمدن وزن بدن، خمیده شدن و کوتاهی قد، یائسگی در زنان، کاهش باوری در زنان، طاسی سر در مردان، کاهش درک تشنگی، (عدم مصرف کافی مایعات).

متداول ترین مشکلات و بیماری‌هایی که سالمندان با آن روبرو هستند

۱- آرتروز (ورم مفصلی) ۲- مشکل پوکی استخوان و شکنندگی آن ۳- مشکلات روده‌ای ۴- سرطان سینه ۵- مشکلات بینایی، قلب و عروق ۶- مشکلات حرکتی (راه رفتن) ۷- پروستاد (شایع در مردان) ۸- سکته مغزی ۹- اختلال خواب ۱۰- مشکلات شنوایی (ایزدی، ۱۳۹۹: ۶-۱۶)

جایگاه اسلام نسبت به سالمندان:

اسلام در خصوص تجلیل و تکریم و مراقبت از کهنسالان فرمان‌ها و دستورات موکدی دارد بخشی از این وظایف به عهده فرزندان و بخشی را هم بر عهده حکومت و جامعه می‌داند. قرآن کریم در ۱۱ آیه مستقیماً از نیکی، کمک و مهربانی و به پدر و مادر یاد کرده و سپاسگزاری از آنها را بعد از خداوند قرار داده است. سوره اسرا آیه‌های ۲۳ و ۲۴، احقاف ۱۵، لقمان ۱۴، یاسین ۶۸ می‌فرماید و ما هر کس را عمر طولانی دهیم آفرینش او را واژگون می‌نماییم. قرآن پیری و سالمندی را چنین تعریف می‌کند سالمند کسی است که ما به او عمر طولانی داده‌ایم، پیری از آیات و نشانه‌های خداوند است که انسان را از دالان زمان عبور می‌دهد و به سالخوردگی می‌رساند. واژگونی در آفرینش همواره رو به فزونی است تا جایی که جسم و روان توانایی ایام جوانی او در میان‌سالی، بسته می‌شود و طراوت و شادابی آن دوران زایل می‌گردد، چشم‌ها از فروغ می‌افتد، گوش‌ها سنگین می‌شود و پوست صورت چروکیده می‌گردد، دست و پا سست شده و در معرض بیماری‌های گوناگون قرار می‌گیرد این است واژگونی در آفرینش انسان. سوره حج آیه ۵ به ارذل عمر اشاره دارد که یکصد سالگی تفسیر شده است عقل انسان به کودک ۷ ساله رسد. (فخر زاده، ۱۳۹۶: ۹۷-۱۰۴)

خانواده در قانون مدنی ایران

اصل دهم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، خانواده را واحد بنیادی جامعه اسلامی خوانده است

در عین حال با توجه به قواعد و مقررات حقوق مدنی می‌توان خانواده را گروهی دانست که اعضای آن به دلیل قرابت یا زوجیت همبستگی حقوقی و اجتماعی یافته‌اند.

این گروه شامل زن شوهر و فرزندان آن‌ها می‌شود که با ریاست شوهر در کنار هم زندگی می‌کنند. (کاتوزیان، ۱۳۸۲: ۱-۸)

حقوق و احکام خانواده

الف- ثبت ازدواج

ب- آثار ازدواج

هرگاه ازدواج به طور صحیح و با همه شرایط لازم منعقد شود آثاری بر آن مترتب می شود که مهم ترین آن ها در زمینه حقوق و تکالیف ناشی از زوجیت است.

۱- حقوق و تکالیف مشترک زوجین:

۲- حسن معاشرت:

۳- اسکان مشترک زن و شوهر:

۴- تحکیم خانواده و مشارکت در امور:

۵- وفاداری بین زن و شوهر

۶- تربیت اولاد و حضانت اطفال

(بدایع و همکاران، ۱۳۹۸: ۷-۲)

ازدواج از منظر قرآن کریم

خداوند در باره امر ازدواج در سوره نساء آیه ۳ می فرماید: «فانکحوا ما طاب لکم من النساء مثنی و ثلاث و رباع فانخفتم الا تعدلوا فواحدة» (پس زنان را به ازدواج خود در آورید که شمارا نیکو و مناسب با عدالت است دو یا سه یا چهار و اگر برسید به ازدواج زنان متعدد) راه عدالت را نپیموده و به آنان ستم کنید تنها یک زن اختیار کنید. همچنین در قرآن کریم آیات بسیاری در خصوص ارتباط بین زن و شوهر، ازدواج های باطل، محارم و غیره دارد که شناخت و عمل به آن ها ازدواج های سالم و موفق را در بر خواهد داشت.

ازدواج به عنوان یکی از پاداش ها در جهان آخرت است

امر ازدواج در نزد خداوند متعال آن قدر مهم و با ارزش است که پاداش مؤمنین نیکوکار را ازدواج زنان پاکیزه در آخرت قرار داده است و در سوره نساء آیه ۵۷ می فرماید «والذین امنوا و عملوا الصالحات سندخلهم جنات تجری من تحتها الانهار خالدین فیها ابدآ لهم فیها ازواج مطهره و ندخلهم ظلا ظلیلا» (آنانکه ایمان آوردند و نیکو کار شدند بزودی در بهشت در آوریم که نهرها از زیر درختانش جاری است و در آن زندگانی جاوید کنند و بر آنها در بهشت جفت هایی پاکیزه است و آنان را به سایه رحمت ابدی خود در آوریم) (رجب زاده، ۱۳۸۹: ۳۹۱-۳۹۳)

اقتصاد خانواده به خاطر امر مقدس ازدواج سامان می گیرد

و خداوند در آیه ۳۲ سوره نور می فرماید: «و انکحوا الایامی منکم و الصالحین من عبادکم و ائمانکم ان یکونوا فقراء یغنیهم الله من فضله و الله واسع علیم» (مردان و زنان بی همسر را همسر دهید و همچنین غلامان و کنیزان صالح و

درستکاران را، اگر فقیر و تنگدست باشند خداوند آنان را از فضل خود بی نیاز می سازد، خداوند واسع و آگاه است.)

ازدواج مایه آرامش و محبت و مهربانی است

درسوره روم آیه ۲۳ خداوند می فرماید: «و من آیاته ان خلق لکم من انفسکم ازواجاً لتسکنوا الیها و جعل بینکم موده و رحمه» معنایش این است که برای شما و یا برای اینکه به شما نفع برساند از جنس خودتان زوج آفرید. آری هر یک از مرد و زن دستگاه تناسلی دارند که با دستگاه تناسلی دیگری کامل می گردد و از مجموع آن دو توالد و تناسل صورت می گیرد، پس هر یک از آن دو فی نفسه ناقص، و محتاج به طرف دیگر است، و از مجموع آن دو، واحدی تام و تمام درست می شود، و به خاطر همین نقص و احتیاج است که هر یک به سوی دیگری حرکت می کند، و چون بدان رسید آرام می شود، (رجب زاده، ۱۳۸۹: ۳۹۱-۳۹۳)

ازدواج از منظر حقوق مدنی

شرایط و قوانین ازدواج ایران در قانون مدنی کشورمان، شامل مواردی می شود که با رعایت آنان نکاح، صحیح تلقی می شود. تمامی موارد ذکر شده در قانون مدنی ایران برای ازدواج بایستی رعایت شوند. در این مطلب به شرایط ازدواج در قانون مدنی ایران و مواد مرتبط خواهیم پرداخت.

خواستگاری

اولین قدم برای ازدواج، خواستگاری مرد از زن می باشد. مطابق ماده ۱۰۳۴ قانون مدنی هر زنی که ازدواج نکرده باشد را می توان خواستگاری نمود. صرف خواستگاری و قول ازدواج تعهدی برای طرفین ایجاد نمی کند. هر یک از طرفین در هر زمان قادر به بر هم زدن خواستگاری و قرار ازدواج هستند. مواد ۱۰۳۶ تا ۱۰۴۰ قانون مدنی به بیان دیگر شرایط درخواست ازدواج پرداخته است

شرایط صحت نکاح

شرط ازدواج دختر و پسر رسیدن به سن بلوغ است. مستند به ماده ۱۰۴۱ و تبصره آن، ازدواج دختر و پسر پیش از بلوغ منوط به اجازه ولی و دادگاه، با رعایت مصلحت مولی علیه می باشد. ماده ۱۰۴۳ ازدواج دختر باکره پس از رسیدن به سن بلوغ را مشروط به اجازه پدر یا جد پدری می داند، در صورت حضور نداشتن پدر یا جد پدری، دختر قادر به ادامه مسیر و ازدواج می باشد.

ایجاب و قبول طرفین ازدواج با الفاظی که صراحتاً نشان دهنده قصد آنان برای ازدواج باشد، باعث انعقاد نکاح می شود. این امر ممکن است از طرف خود طرفین یا شخصی که قانوناً اجازه دارد، بیان شود.

موانع صحت نکاح

از جمله موارد موانع صحت نکاح می‌توان به داشتن قرابت نسبی (حتی اگر ناشی از رابطه نامشروع یا با شبهه باشد) بین طرفین ازدواج اشاره نمود. برای مثال ازدواج با فرزندان، خواهر و برادر، پدر، جد پدری، مادر و جد مادری و... ممنوع است. در مواد ۱۰۴۵ و ۱۰۴۶ قانون مدنی به تفصیل جزئیات این موضوع را بیان کرده است. ماده ۱۰۴۸ ازدواج مرد با دو خواهر را به صورت عقد موقت یا دائم را از دیگر موانع صحت نکاح می‌داند. براساس ماده ۱۰۴۹ ازدواج مرد با دختر خواهر یا دختر برادر همسر خود صرفاً با اخذ اجازه زن قانونی ممکن است.

مهریه چیست؟

به مالیت داشتن مهریه و قابل تمکین بودن مهریه در ماده ۱۰۷۸، معین و معلوم بودن مهریه در ماده ۱۰۷۹، توافق طرفین در تعیین مهریه در ماده ۱۰۸۰ اشاره شده است.

ماده ۱۰۸۲ قانون مدنی به مالکیت زن نسبت به مهریه، به محض جاری شدن صیغه عقد اشاره می‌نماید. در ماده ۱۰۸۵ به حق حبس زوجه به منظور دریافت مهریه پرداخته شده است. زوجه می‌تواند پس از وقوع عقد و پیش از تمکین، از حق حبس خود استفاده نماید. به این معنی که زوج باید ابتدا مهریه زوجه را پرداخت نماید تا زن به ایفای وظایف بپردازد. البته این شرایط در صورتی جاری می‌شود که زن پس از عقد هیچ یک از وظایف خود را ایفا ننموده و این مسئله را منوط به پرداخت مهریه از سوی مرد بداند. ممکن است تعیین کلیه مهریه به مرد یا زن یا شخص ثالثی واگذار گردد.

عقد موقت

مطابق ماده ۱۰۷۶ قانون مدنی، مدت زمان نکاح موقت باید پیش از جاری شدن عقد مشخص گردد. در شرایط نکاح موقت مهریه نیز باید تعیین شود. عدم تعیین مهریه، موجب بطلان عقد موقت می‌گردد. لیکن برخلاف عقد دائم، در عقد موقت پرداخت نفقه بر عهده مرد نیست، مگر زمانی که بر پرداخت نفقه توافق شده باشد یا صیغه عقد بر مبنای پرداخت نفقه جاری شده باشد.

عقد دائم

عقد دائم بدون مدت می‌باشد و تا زمانی که زوجین تمایل به ادامه زندگی مشترک داشته باشند، ادامه خواهد یافت. در عقد دائم با توافق طرفین می‌توان تعیین مهریه را به بعد از مهریه محول کرد و منعی در این رابطه وجود ندارد.

تکالیف و وظایف زوجین

به محض صحیح جاری شدن ازدواج، زوجین نسبت به یکدیگر دارای تعهدات و وظایفی می‌شوند. ماده ۱۱۰۲، ۱۱۰۳، ۱۱۰۴ به وظایف زوجین در برابر هم اشاره دارد. زن و مرد بایستی با نهایت احترام و اخلاق نیکو با یکدیگر رفتار نمایند. در ادامه زندگی و تربیت فرزندان و مشکلات نیز با همکاری و همفکری زندگی مشترک را ادامه دهند. نفقه چیست؟

پرداخت نفقه در ازدواج دائم بر عهده مرد می‌باشد. ماده ۱۱۰ نفقه را شامل؛ غذا، خانه، لباس، وسایل خانه، هزینه‌های مرتبط با درمان و بهداشت، خدمتکار از روی عادت زن یا به دلیل بیماری یا نیاز، متناسب با اوضاع و شرایط زن می‌داند.

ماده ۱۱۰۸ قانون مدنی زوجه را در صورتی مستحق دریافت نفقه می‌داند که تمکین نماید. در صورت عدم تمکین زوجه دادگاه زوج را ملزم به پرداخت نفقه نمی‌کند. هرچند در شرایطی که زوجه برای عدم تمکین دلایل موجه شرعی و قانونی داشته باشد، از وی پذیرفته می‌شود.

فسخ نکاح

مستند به ماده ۱۱۲۱ قانون مدنی از جمله موارد فسخ نکاح که حق فسخ را برای طرفین ایجاد می‌کند، جنون چه به صورت دائمی چه موقت است. مواد ۱۱۲۲ و ۱۱۲۳ به عیوبی پرداخته که در صورت وجود در زن یا مرد حق فسخ برای طرف دیگر ایجاد می‌شود. در صورت ناباروری، ناتوانی در برقراری روابط جنسی و ... از سوی مرد، زن قادر به فسخ نکاح می‌باشد. نابینایی، ناتوانی جسمی در حرکت کردن، جذام، ناتوانی در برقراری رابطه جنسی و.. در زن، حق فسخ نکاح را برای مرد به وجود می‌آورد.

طلاق

با جاری شدن صیغه طلاق و حضور دو مرد عادل، طلاق صورت می‌گیرد. ماده ۱۱۳۵ قانون مدنی صحیح بودن طلاق را به شرط منجز بودن آن می‌داند. طلاق مختص عقد دائمی است و در عقد موقت به محض انقضاء مدت، عقد به پایان می‌رسد. طلاق بائن و رجعی

مستند به ماده ۱۱۴۳ طلاق به طلاق بائن و رجعی تقسیم می‌شود. در طلاق بائن دیگر حق رجوعی برای مرد وجود ندارد. در طلاق رجعی مرد با شرایطی حق رجوع و برهم زدن طلاق را دارد.

ماده ۱۱۴۵ قانون مدنی طلاق بائن را شامل موارد زیر می‌داند؛

الف) طلاق پیش از وقوع رابطه جنسی.

ب) طلاق زنی که یائسه شده است.

پ) سومین طلاق پس از سه بار ازدواج به صورت متوالی اعم از اینکه طلاق نتیجه رجوع مرد باشد یا نتیجه ازدواج جدید.

ت) طلاق خلع و مبارات تا زمانی که زن بعوض رجوع نکرده باشد.

(محقق داماد، ۱۴۰۲: ۱۰۰-۵۰۰)

اصول قانون اساسی در مورد خانواده

خانواده واحد بنیادین جامعه و کانون اصلی رشد و تعالی انسان است و توافق عقیدتی و آرمانی در تشکیل خانواده که زمینه ساز اصلی حرکت تکاملی و رشدیابنده انسان است اصل اساسی بوده و فراهم کردن امکانات جهت نیل به این مقصود از وظایف حکومت اسلامی است.

● اصل دهم:

از آنجا که خانواده واحد بنیادی جامعه اسلامی است، همه قوانین و مقررات و برنامه ریزی‌های مربوط باید در جهت آسان کردن تشکیل خانواده، پاسداری از قداست آن و استواری روابط خانوادگی برپایه حقوق و اخلاق اسلامی باشد.

● اصل بیستم:

همه افراد ملت اعم از زن و مرد یکسان در حمایت قانون دارند و از همه حقوق انسانی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی با رعایت موازین اسلامی برخوردارند.

● اصل بیست و یکم:

دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید (جوان سیاه، ۱: ۱۳۹۲)
(منصور، ۱۳۹۳: ۵۵)

ازدواج، امید دوباره سالمندان

تمامی انسان‌ها از هر نژاد و ملیتی، از ابتدای خلقت تا کنون، پس از طی مراحل کودکی و نوجوانی به کهن سالی می‌رسند این دوران می‌تواند بسیار با شکوه، زیبا و سرشار از سلامتی، نشاط و کامروانی باشد.

اگر فرد طی مراحل زندگی در اندیشه دوران سالخوردگی نیز بوده و برای آن برنامه ریزی نماید و در مراقبت از جسم و روح خود نیز کوشا باشد به نشاط و کامروائی رسیده است.

ازدواج مجدد سالمندان

سرمایه عقل عاقلان یک نفس است	رو هم نفسی جو که جهان یک نفس است
با هم نفسی گر نفسی دست دهد	مجموع حساب عمر آن یک نفس است
	(بابا افضل کاشانی)

همانطور که قبلاً نیز عنوان شد یکی از مسائل و مشکلات سالمندان تنهایی به خصوص به دنبال از دست دادن همسر می‌باشد ارتباطات اجتماعی آنها ممکن است به علت‌های گوناگون نظیر ناتوانی‌های جسمانی استقلال فرزندان و بازنشستگی محدود شده و در نتیجه احساس تنهایی و در بعضی مواقع افسردگی در آنان پدیدار شود. بنظر می‌رسد که ارتباطات اجتماعی برای ادامه حیات و شادی و نشاط سالخوردگان بسیار ضروری است آنانی که ارتباط‌های نزدیک صمیمی و ثابت با دیگران دارند و می‌توانم درباره تفکرها و احساسهای نهایی خود با آنان صحبت و درد و دل کنند بهتر می‌توانند پیری را تحمل کنند. داشتن دوستان نزدیک رازدار و مورد اعتمادی که بتوانند با کهنسالان نشست و برخاست داشته باشند در سازگاری سالخوردگان و کنار آمدن آنها با مسائل پیری تأثیر بسزایی دارد.
(جغتائی، ۱۳: ۱۳۷۶-۱۰).

ازدواج بعد از فوت همسر

به طور کلی، ازدواج مجدد با امنیت اجتماعی-اقتصادی و رضایت از زندگی بیشتر در مقایسه با تنها ماندن همراه است. افرادی که مجدداً ازدواج می‌کنند، سازگاری بهتری با طلاق دارند و در مقایسه با افراد مطلقه که مجرد می‌مانند، ارزیابی‌های

مثبت‌تری از زندگی خود گزارش می‌کنند. در حالی که زوج‌های مطلقه در معرض خطر بیشتری برای ابتلا به طیف وسیعی از مشکلات سلامت جسمی و روانی هستند، ازدواج مجدد می‌تواند برخی از این خطرات سلامتی را کاهش دهد، اما از بین نبرد.

ازدواج دوم: پیروزی امید بر تجربه؟ اغلب فرض بر این است که ازدواج دوم پرخطرتر از ازدواج اول است - "پیروزی امید بر تجربه" که توسط ساموئل جانسون در سال ۱۷۹۱ رایج شد. در واقع، ازدواج دوم به طور کلی بهتر از ازدواج اول است. وقتی یک یا هر دو طرف برای بار دوم ازدواج می‌کنند، با ۳۱ درصد خطر طلاق در طول زندگی مشترک خود روبرو هستند، در حالی که در بین زوج‌هایی که هر دو طرف برای اولین بار ازدواج می‌کنند، خطر طلاق تخمینی ۴۵ درصد است. اما باز هم ازدواج دوم همیشه بهتر از ازدواج اول نیست. باز هم میزان طلاق و جدایی بر اساس عوامل جمعیتی و اجتماعی متفاوت است. احتمال بروز اختلال در ازدواج دوم برای زنان در جوامعی که از لحاظ اقتصادی از وضعیت اقتصادی خوبی ندارند، بیشتر است. برعکس، با افزایش سن در زمان ازدواج دوم، میزان طلاق کاهش می‌یابد. همچنین، زنانی که ازدواج دوم خود را بدون فرزند شروع می‌کنند، عموماً به احتمال بیشتری زندگی مشترک خود را حفظ می‌کنند (مخبر، ۱۳۹۴: ۶)

آثار ازدواج مجدد

افراد مسن بیه تنهایی بیشتری را احساس می‌کنند، اما گسترش شبکه اجتماعی آنها یا ازدواج مجدد می‌تواند این تنهایی را کاهش دهد. به نظر می‌رسد قرار ملاقات و ازدواج مجدد پس از بیه شدن هر دو واکنش نسبتاً رایج و بسیار سازگار هستند. همسران بازمانده‌ای که در طی حدود ۱ تا ۵ سال پس از بیه شدن مجدداً ازدواج می‌کنند، نتایج مثبت بیشتری (به عنوان مثال رفاه بیشتر، رضایت بیشتر از زندگی و افسردگی کمتر) نسبت به مردان و زنان بیه‌ای دارند که دوباره ازدواج نکرده‌اند. تحقیقات بیشتر نشان داده است که افسردگی در افراد با ازدواج مجدد در مقایسه با زنان و مردان مجرد بیه به دلیل منابع اجتماعی-اقتصادی بیشتر کمتر است. به عنوان مثال، در مقایسه با بیه‌هایی که دوباره ازدواج نمی‌کنند، بیه‌هایی که مجدداً ازدواج کرده‌اند، درآمد خانوادگی بالاتری را گزارش می‌کنند و کمتر احتمال دارد که نگرانی در مورد مسائل مالی را گزارش کنند (Cherlin، 1992)

فواید ازدواج مجدد سالمندان

اگر چه دانستن این واقعیت و درک آن برای بسیاری از ما تلخ و دور از انتظار است اما نباید این نکته را انکار کرد که پیچیدگی مناسبات کاری و اجتماعی موجب شده تا بسیاری از روابط خانوادگی کمرنگ شود و فرزندان وقت کمی برای سرزدن به پدرها و مادرهای سالمندشان داشته باشند و گاهی وقفه بین این سرزدن‌ها به چند هفته هم می‌رسد. فی نفسه ازدواج کردن عملی پسندیده و نیکو است، در هر سنی که باشیم تشکیل خانواده دارای فواید بسیاری است، اما این موضوع

تنها محدود به جوانان نمی‌شود و ازدواج سالمندان هم مزایای بسیاری دارد. ازدواج هم برای جوانان و هم ازدواج سالمندان حقی مسلم است، جوانان انگیزه تشکیل زندگی و صاحب فرزند شدن را دارند ولی دلیل نمی‌شود که اگر سالمندان در این سن صاحب فرزند نمی‌شوند ازدواج نکنند.

سالمندی و امید به زندگی:

کهن سالی پدیده‌ای است که دارای جنبه‌های مختلف زیستی، روانی و اجتماعی است. ممکن است فردی از لحاظ زیستی و جسمی در شرایط سالمندی قرار داشته باشد در حالی که از جنبه‌های روانشناختی از بسیاری از افراد هم سن خود جوان‌تر و با نشاط‌تر باشد به این افراد اصطلاحاً «پیر جوان» می‌گویند اینان افراد توانمندی هستند که اوقات خود را بیهوده صرف نمی‌کنند اینکه منافع خود را می‌جویند به جامعه نیز خدمت می‌کنند در مقابل گروه «پیر فرتوت» از افرادی تشکیل می‌شود که به کمبودهای عمده فیزیکی، روانی و اجتماعی دچارند و نیازمند خدمات حمایتی، توانبخشی، بهداشتی و اجتماعی هستند.

اکنون باید زندگانی کرد

ممکن است بعضی از سالمندان در خصوص بهره‌وری از بسیاری مواهب زندگانی از جمله عشق بگویند که دیگر از ما گذشته است (پیری و معرکه‌گیری) بسیاری از سالخوردگان در گذشته‌های خود سیر می‌کنند و همیشه به یاد خاطره‌ها از وضعیت کنونی خود غافلند بعضی نیز به فکر فردایی هستند که هنوز نیامده است و آنقدر در این اندیشه هستند که هدف زندگی را فراموش کرده‌اند اما برای کسانی که در واقعیت زندگی می‌کنند گذشته مرده است آینده هرگز از راه نخواهد رسید آنچه هست اکنون است حالا است همین حالا.

مولای متقیان علی علیه السلام در باب زندگی و مرگ کلامی آسمانی دارند که نوشته خویش را بدان معطر و منور می‌کنیم برای دنیایت چنان باش که گویی تا ابد خواهی زیست و برای آخرت چنان باش که انگار همین فردا خواهی مرد) و همچنین می‌فرمایند (دنیا سه روز است دیروز که رفته و بر نمی‌گردد فردا که معلوم نیست به آن بررسی پس امروز را غنیمت بدان)

یکی از مسائل سالخوردگان تنهایی است که خود مشکلات جدی دیگری از جمله افسردگی و استرس می‌شود و روانشناسان عواملی را جهت پیشگیری از بروز این عوارض معرفی نموده‌اند که به طور خلاصه عبارتند از:

- ۱- تسلط داشتن بر زندگی خود
- ۲- حمایت از طرف خانواده اقوام و دوستان
- ۳- انعطاف‌پذیری
- ۴- امیدواری

۵- هدف داشتن

۶- سرگرم بودن

۷- فعال بودن و بلاخره

۸- عشق (خبوشانی، ۱۳۸۹)

تعریف عشق

برای ارائه تعریفی از عشق از کتاب معروف (زندگی و دیگر هیچ) نوشته لئو بروسکالیا کمک می گیریم: به نظر می رسد که مفهوم عشق بطور کامل در هیچ کدام از قالب ها نگنجد زیرا عشق در آن واحد هم هنگامه وجد و هم شعف است. هم مایه شادی، هم حالت وارستگی، هم عقلانی، و هم فرا عقلانی است عشق خیلی چیزهاست بیش از آنکه در کلام گنجد: به همین دلیل کسی که مترصد تعریف آن است احتمالاً در پایان حرفش به ابهام می کشد و بجائی نمی رسد.

چون به عشق آیم خجل باشم از آن	هر چه گویم عشق را شرح و بیان
لیک عشق بی زبان روشن تر است	گرچه تفسیر زبان روشن گر است
چون به عشق آمد قلم بر خود شکافت	چون قلم اندر نوشتن می شتافت
(مولوی)	

مولوی: وقتی توانستیم عشق را تعریف کنیم یعنی به آن دست یافته ایم و چیزی از آن یافته یا تعریف کرده ایم عبارت دیگر عشق یافتنی است ولی بافتنی نیست، نمی توان آن را به الفاظ کشید چنانکه رایحه و عطر گل و نسیم بهاری را نمی توان صید کرد بلکه می توان آن را حس کرد.

ره عشق

عشق کیمیای سعادت است که برای دل های افسرده و نا امید شادابی و امیدواری را به ارمغان می آورد و سردی ها را به گرمی و حرارت تبدیل می کند

عشق پیری

با افزایش سن تغییرات شگرفی در جسم و جان ما ایجاد می شود ضعف بدنی، تحلیل قوای ذهنی از یک سو و تغییرات محیطی نظیر بازنشستگی و از کار افتادگی که در نهایت ممکن است منجر به تنهایی و افسردگی گردد. از دیگر سو توجه ما را به این موضوع جلب می کند که توانایی ها، سلیقه ها و نیازها در سنین مختلف متفاوتند و می توانند در بحث فاصله بین نسل ها و حتی تضاد آنان مورد بررسی قرار گیرند اما رازی است که تمامی نسل ها را به هم نزدیک می سازد و وجه مشترک تمام انسان ها در سراسر زمین از زمان آدم و حوا تا کنون و همیشه می باشد چیزی نیست جز *عشق*

زیستن در عشق با پا به سن نهادن ما مشکلی نیافته بدین مفهوم که ما آموخته‌ایم تا عشق خویش را زنده نگه داریم عشق کهنه نظیر بسیاری چیزهای کهنه بسیار رضایت بخش تر شاداب‌تر ارزشمندتر و تحسین آمیزتر است جمله معروفی از (برنارد شاو) که گفته: عشق وقتی که به سروت پیران میرود آنها را جوان می کند (محمدی و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۷۴-۱۸۲)

مزایای سلامت روان

اثبات شده که ازدواج مزایای قابل توجهی برای سلامت روان دارد و به نظر می‌رسد ازدواج مجدد هم محافظت کننده باشد. به طور کلی، افرادی که دوباره ازدواج می‌کنند در مقایسه با سایرینی که شریک زندگی خود را از دست داده‌اند (از طریق بیه شدن، طلاق یا جدایی) و مجرد باقی می‌مانند، علائم افسردگی کمتری دارند. (نیک نام و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۸۱)

بحث

یکی از موضوعاتی که در ایران به دلیل ترکیب جمعیتی آن، در چند سال اخیر بیشتر به آن پرداخته شده و حتی نگرانی‌هایی ایجاد کرده و منجر به توجه سیاست‌گذاران در برنامه‌هایشان شده، موضوع ازدواج مجدد سالمندان و افراد پیر است. فی نفسه ازدواج کردن عملی پسندیده و نیکو است، در هر سنی که باشیم تشکیل خانواده دارای فواید بسیاری است، اما این موضوع تنها محدود به جوانان نمی‌شود و ازدواج سالمندان هم مزایای بسیار زیادی دارد که در ادامه به بررسی آنها می‌پردازیم. ازدواج هم برای جوانان و هم ازدواج سالمندان حقی مسلم است. جوانان انگیزه تشکیل زندگی و صاحب فرزند شدن را دارند ولی دلیل نمی‌شود که اگر سالمندان در این سن صاحب فرزند نمی‌شوند، ازدواج نکنند. بسیاری از متخصصان بر این باورند ازدواج سالمندان و در کنار همسر بودن برای سلامت سالمندان مفید است. در دوران سالمندی، زندگی فرد دستخوش تغییرات مبرهنی می‌شود که گاهی برای فرزندان وی تحمل این دگرگونی‌ها سخت و طاقت فرسا است. همین موضوع و برآورده نشدن نیازها و مشکلاتی که سالمندان به واسطه به تنهایی زندگی کردن متحمل می‌شوند، گاه آنها را وادار می‌دارد که یکبار دیگر به ازدواج مجدد و یافتن شریک مناسبی برای پایان دادن به مشکلات زندگی در تنهایی بپردازند. این درحالی است که متأسفانه پذیرش ازدواج سالمندان که جزو نیازهای اصلی سالمندان است در جامعه ما دارای پیچیدگی‌های خاص خود است و شاید به همین دلیل هم باشد که بسختی از سوی اطرافیان پذیرفته می‌شود سالمندان بیش از آنکه به پول و مال نیازمند باشند، به توجه، عواطف انسانی، تکریم و احترام نیاز دارند که این نکته مهم در آیات مختلف قرآن کریم هم مورد تأکید قرار گرفته است.

نتایج: در راستای نتایج بدست آمده شاید چنین باشد که ازدواج در هر سنی به شرط آنکه در مسیر صحیح و چار چوب‌های عقلانی خود باشد رویدادی مثبت است تقویت روحیه افراد کهن سال و سبک زندگی پر نشاط و سالم از فرصت‌های ازدواج مجدد می‌باشد آثار مثبت دیگر ازدواج مجدد سالمندان جلوگیری از تنهایی و افسردگی و مرگ زودرس در اثر تنهایی، که با توجه به فرصت‌های بالقوه قابل بررسی و ارزیابی است همانطور که ملاحظه می‌شود با توجه به یافته‌ها غالباً آزمون فرضیه هابراقتدار آنها دلالت دارد و تأیید می‌شوند و بین ازدواج مجدد سالمندان با افزایش امید به زندگی، افزایش نشاط،

طول عمر و ارتقای سلامت جسمی و روحی و روانی در سالمندان و جلوگیری از تنهائی و ناامیدی و یاس و افسردگی رابطه معنی داری وجود دارد.

نتیجه گیری

در راستای نتایج به دست آمده می توان بیان داشت که اولاً وجود همسر می تواند به عنوان یک عامل حمایتی، وضعیت سلامتی و سازگاری روانشناختی فرد را مستقل از سطح استرس افزایش دهد و از سوی دیگر در وقایع پراسترس، وجود همسر به عنوان یک حامی، آثار بیماری زای استرس محافظت می کند. هرچه بیشتر حمایت اجتماعی از جانب خانواده و همسر درک شود از راهبردهای مقابله ای مسئله مدار می شود و می تواند به طور مؤثر و مقتضی با استرس ها روبرو شود. دوم اینکه یکی از عوامل مهم در درک حس آرامش و رضایت از زندگی شخصی است که سالمند بتواند در مواقع نیاز به او تکیه کند و از حمایت وی برخوردار شود که معمولاً همسر می تواند چنین نقشی مداومی را داشته باشد داشتن همسر احتمال بروز آسیب های روانشناختی مانند اضطراب و افسردگی را افزایش می دهد.

پیشنهادهای تحقیق

این پژوهش به دلیل استفاده از روش توصیفی، تحلیلی دارای محدودیت های میدانی بود پیشنهاد می شود در پژوهش های آتی از روش پرسشنامه و مصاحبه حضوری با افراد سالمند استفاده شود.

پیشنهاد بنده در مورد ازدواج و جوانی جمعیت و فرزندآوری همه ملت ایران با انسجام کامل در این زمینه تلاش و کوششمان را بکار گیریم تا از بحران جمعیت مولد عبور کنیم و اینکه در مورد ازدواج سالمندان همت بیشتری داشته باشیم چون خدای متعال در قرآن کریم برای همه انسان ها وظیفه واسطه گری ازدواج و مخصوصاً ازدواج سالمندان و افرادی که همسر ندارند را قرار داده است لذا همه ملت ایران، دولت، مجلس، قوه قضائیه، صدا و سیما اقوام مختلف، ارگانهای فرهنگی و اجتماعی، رسانه ها، مجلات مراکز آموزشی و دانشگاهها تلاش کنند که ازدواج مجدد سالمندان امری عادی و عرف جامعه اسلامی ایران قرار گیرد.

فهرست منابع

- بابایی ناصر. ۱۳۶۶. مجموعه مقالات گردهمایی علمی - آموزشی در رابطه با سالمندان حمایت‌های قانونی از سالمند سازمان بهزیستی کشور. مجله سالمندی ایران، ۱۰: ۱۱۰-۱۱۹.
- بداغی فاطمه، رفاهی علی اصغر، تقی فر مهدی، احمدیه مریم. ۱۳۹۸. حقوق و احکام خانواده. قم: اندیشه ماندگار
- جوان سیاه بیگدیلو. ۱۳۹۲. اصول قانون اساسی در مورد خانواده.
- جهانگیر منصور، ۱۳۹۳: ۱۱. کتاب قانون حمایت خانواده. تهران: دوران.
- حافظی عاطفه. ۱۴۰۲. وظایف و نقش خانواده در آموزش و تربیت دانش آموزان. اولین همایش بین المللی جامعه شناسی، علوم اجتماعی و آموزش و پرورش با رویکرد نگاهی به آینده، بوشهر، ۳۱ شهریور.
- خوشانی هادی. ۱۳۸۹. سالمندان بر سمند عشق. مشهد: انتشارات محقق.
- دلبری احمد. ۱۳۹۶. احساس نیاز ۷۰ درصد مردان تنهای سالمند به ازدواج. نشریه مرکز تحقیقات سالمندی، ۳۰: ۶۷-۸۵.
- رجب زاده محمد. ۱۳۸۹: ۳۹۱-۳۹۳. ازدواج در قرآن کریم، دارالکتب تهران، اسلامیه ج ۱۶ ت.
- رجبی غلامرضا. ۱۳۹۹. اثر بخشی زوج درمانی. مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران، ۱: ۱۱۴-۱۲۹.
- زارعی حلیمه، ابوالفتحی ممتازی، صحاف ر، محبه م. ۱۳۹۵. بررسی میزان رضایت زناشویی سالمندان ازدواج کرده در دوره سالمندی در شهرستان سنندج، ۱: ۱۴-۲۵.
- سجادی احمد. ۱۳۸۵. جوان در قرآن. پژوهش‌های قرآنی، ۴۶: ۲۷۸-۳۰۷.
- کاتوزیان ناصر، ۱۳۸۲. حقوق مدنی: خانواده، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- محقق سید مصطفی. ۱۴۰۲. بررسی فقهی حقوق خانواده. ناشر: مرکز نشر علوم اسلامی
- محمدی رزگار، محمدی زهرا. ۱۳۹۸. چالش‌های ازدواج مجدد زنان با حضور فرزند: پژوهشی کیفی. نشریه زن در توسعه و سیاست، ۱: ۹۷-۱۱۹.
- مطهری مرتضی. ۱۳۸۵. مجموعه آثار استاد مطهری. تهران: صدرا.
- مغاره دهکردی سارا، پورهادی سارا، سام شیم، احمدی زهرا. ۱۴۰۱. موانع ازدواج مجدد در زنان سالمند ایرانی. مجله سالمند ایرانی، ۳: ۴۱۶-۴۳۱.
- ملک مطیعی زهرا سادات. ۱۳۸۷. گرایش به ازدواج مجدد زنان مطلقه تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی شهر مشهد.
- پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد
- نیکنام ماندانا، تیموری مریم
- ۱۴۰۰، احساس رضایت مندی از زندگی مجله دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، ۲۳: ۱-۲۹

Cherlin, A. J. 1992. Marriage, Divorce, Remarriage. Harvard: Harvard University Press, 244 Pages

Dick B. G. 2018. "Is It Not Possible to Be a Radical and a Christian?" Dorothy Day Navigates the Patriarchal Worlds of Journalism and Catholicism. Master's thesis, Ohio Univers